

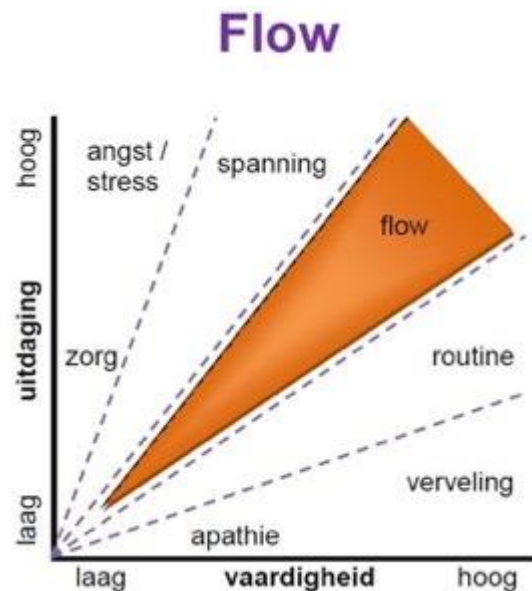
Boek Maak van spel prioriteit
Auteurs Mirella Raijmakers
Uitgeverij Instondo 2024

Spelende kinderen ontwikkelen zich vanuit zichzelf en in interactie met de omgeving. Spel is daarom dé manier die onderwijsprofessionals enorme kansen biedt om ontwikkeling bij jonge kinderen te bevorderen.

Aanrader 1: Voorwaarden om tot spel te komen

Binnen spel zien we de specifieke kenmerken van ontwikkeling van het jonge kind terug én de innerlijke motivatie en hoge betrokkenheid. Er liggen kansen voor ontwikkeling als de leerkracht deze betrokkenheid herkent, erop afstemt en hierbij aansluit. Door te observeren kan de betrokkenheid ook indicaties geven voor het handelen van de leerkracht. Een voorwaarde om te kunnen en durven spelen en zo te komen tot ontwikkeling is welbevinden. Het kind moet emotioneel vrij zijn en zich veilig voelen in die omgeving. Welbevinden is een voorwaarde en tevens een observatiepunt om alert op te blijven.

Het Flow-model geeft betrokkenheid (flow) in relatie tot de zone van naaste ontwikkeling schematisch weer.



Aanrader 2: Meer kennis over spel

Er is geen eenduidige definitie van spel. Wel kunnen de kenmerken van spel duidelijkheid en houvast geven: *Spel geeft plezier en het is spontaan. Het kind speelt vanuit innerlijke motivatie met een actieve betrokkenheid waar het helemaal op gaat. Spel heeft geen extern doel en het kind bepaalt welke betekenis het eraan geeft, wat het doet en hoe lang. Het is voor het kind een vrijwillige activiteit met een grote mate van vrijheid.*

De spelontwikkeling verloopt in opeenvolgende fases: van manipulerend spel naar hanterend spel en uiteindelijk naar verbeeldend spel waaronder rollenspel. Spelsoorten die door alle spelfasen heenlopen zijn esthetisch en constructiespel. Rollenspel zie je vaker terug in een huis- of themahoek. Het sensopathisch en sensomotorisch spel zie je meer bij spel met klei en scheerschuur. Verbeeldend spel zie je bij een verteltafel of bouwhoek.

Aanrader 3: De rol van de leerkracht

De rol van de leerkracht binnen een spelgerichte visie is veelomvattend. Zo heeft het hebben van hoge verwachtingen van kinderen een positief effect op hun ontwikkeling. Zie je het kind als iemand die kan meedenken en ideeën aan kan dragen? Die oplossingen kan bedenken en die kan uitleggen aan andere kinderen? Met andere woorden: is er ruimte voor autonomie, stel je denkvragen en geef je positieve feedback? Dan creëer je de juiste voorwaarden voor spel.

Daarnaast is het opbouwen van een warme relatie met kind en de groep een essentiële taak van de leerkracht. Een goede band zorgt bij het kind voor een gevoel dat hij ertoe doet. Dat het zich welkom voelt. Het zelfvertrouwen en welbevinden zullen groeien.

Aanrader 4: Observeer en volg spel handelingsgericht

Observeren en waarnemen is een essentiële vaardigheid om spel te kunnen volgen, begeleiden en evalueren. Dit onderdeel van een planningscyclus zorgt ervoor, samen met het begrijpen en verklaren van gegevens, dat je een beredeneerd aanbod kunt bepalen.

Deze planmatige aanpak draagt bij aan de kwaliteit van onderwijs.

Om het observeren goed vorm te kunnen geven is kennis nodig van de ontwikkeling van het rollenspel. In het boek zijn deze schematisch en overzichtelijk uiteen gezet.

Aanrader 5: Spel betekenisvol en beredeneerd voorbereiden

Kinderen ontwikkelen zich in interactie met de omgeving. Een rijke en uitdagende spelomgeving is hierin essentieel. Zo kun je ervoor kiezen om binnen het atelier ijsbolletjes te knutselen die je kunt inzetten binnen het spel van de ijskraam. Spullen die de fantasie prikkelen, zoals open ended materialen, zijn ook erg geschikt binnen een rijke leeromgeving. Aanbod is betekenisvol wanneer kinderen er in geïnteresseerd zijn, het hun aanspreekt zodat ze er meer vanaf willen weten en er graag aan meedoen. Aanbod is bovendien beredeneerd wanneer je aan de hand van observaties vooraf nadenkt over de doelen en inhouden van een bepaalde periode. Thematiseren is een middel om het aanbod in samenhang aan te bieden. Hierbij is het belangrijk dat het proces zowel van de leerkracht als de kinderen is.

Aanrader 6: Spel begeleiden en spelbegeleidingstechnieken

Een uitnodigend aanbod binnen een rijke uitdagende leeromgeving kan al volop ontwikkeling bij kinderen op gang brengen. Spel begeleiden is hierbij noodzakelijk om kansen op ontwikkeling te creëren en vergroten. Een leidraad bij spel begeleiden geven de 3V's; Verkennen, Verbinden, Verrijken. Bij verkennen gaat het om het kind observeren, een band opbouwen en het leren kennen. Bij verbinden gaat het over deelnemen aan het spel van het kind en vanuit de spelfase waarin het zich bevindt het spel blijven volgen. Bij verrijken gaat het over nieuwe impulsen geven als de betrokkenheid afneemt of impulsen toevoegen om het spel complexer te maken.

Aanrader 7: Spel samen verkennen en opbouwen

Om ontwikkeling te stimuleren is het van wezenlijk belang om tegemoet te komen aan de basisbehoeften autonomie, competentie en relatie. Het spel kan samen met de kinderen worden vorm gegeven met behulp van vijf didactische impulsen:

1. Start en gezamenlijke oriëntatie
2. Structureren en verdiepen

3. Verbreden en verbinden
4. Toevoegen
5. Reflecteren

Aanrader 8: Spel reflecteren en evalueren

Bij evalueren ligt de nadruk op resultaten, zoals nagaan of de aanbodsdoelen zijn behaald. Bij reflecteren ligt het accent op terugkijken naar de opgedane ervaringen en je eigen bijdrage daarbij. Reflecteren, evalueren en bijstellen doe je gedurende de hele dag, gedurende alle activiteiten en het hele thema.

Als spel niet verloopt zoals verwacht, is het nodig dit te kunnen begrijpen en verklaren. Het interactiemodel in het boek geeft hiervoor praktische handreikingen.

Recensie

Met het boek 'Maak van spel prioriteit' is de TIBtools serie wederom sterk verrijkt. Vanuit een sterke theoretische onderbouwing legt auteur Mirella Raijmakers de relevantie van spel helder uit. De diverse spelfasen en spelsoorten komen uitgebreid aan bod. Dat is van groot belang wanneer je spel gaat observeren en wilt handelen binnen de zone van naaste ontwikkeling. Ook komt duidelijk aan bod hoe essentieel en krachtig de rol van de leerkracht is. Wanneer je als leerkracht de voorwaarden creëert voor rijk spel en je bent in staat om dit goed te begeleiden, heeft dit een positief effect op de ontwikkeling van het kind. Wat mij betreft is dit boek dus zeker een aanrader voor iedereen die spel en het jonge kind een heel warm hart toedraagt.